कृत्स्ना मार्गगुणाश्चैव तथा भूमिगुणाश्च ह । आत्मरक्षणमाश्वासः सर्गाणाञ्चान्ववेक्षणम् । कल्पना विविधाश्चापि नृनागरथवाजिनाम् । व्यूहाश्च विविधाभिख्या विचित्रं युद्धकौशलम् । उत्पाताश्च निपाताश्च सुयुद्धं सुपलायितम् । शस्त्राणां पालनं ज्ञानं तथैव भरतर्षभ ! । बलव्यसनमुक्तञ्च तथैव बलहर्षणम् । पीड़ातापदकालश्च पत्तिज्ञानञ्च पाण्डव ! । तथा खातविधानञ्च योगसञ्चार एव च । चौरैराटविकैश्चोग्रैः परराष्ट्रस्य पीड़नम् । अग्निदैर्गरदैश्चैव प्रतिरूपककारकैः । श्रेणीमुख्योपजापेन वीरुधश्छेदनेन च । भूषणेन च नागानामातङ्काजननेन च । आराधनेन भक्तस्य प्रत्ययोपार्ज्जनेन च । सप्ताङ्गस्य च राज्यस्य ह्रासवृद्धी समञ्जसम् । कृतसामर्थ्ययोगाच्च राष्ट्रस्य च विवर्द्धनम् । अरिमध्यस्थमित्राणां सम्यक् चोक्तं प्रपञ्चनम् । अवमर्द्दः प्रतीघातस्तथा चैव बलीयसाम् । व्यवहारः सुसूक्ष्मश्च तथा कण्टकशोधनम् । श्रमो व्यायामयोगश्च त्यागो द्रव्यस्य संग्रहः । अभृतानाञ्च भरणं भृतानाञ्चान्ववेक्षणम् । अर्थस्य काले दानञ्च व्यसने चाप्रसङ्गिता । तथा राजगुणाश्चैव सेनापतिगुणाश्च ह । कारणञ्च त्रिवर्गस्य गुणा दोषास्तथैव च । दुष्टेप्सितञ्च विविधं वृत्तिश्चैवानुवर्त्तिनाम् । शङ्कितत्वञ्च सर्वस्य प्रसादस्य च वर्जनम् । अलब्धलाभो, लब्धस्य तथैव च विवर्द्धनम् । प्रदानञ्च विवृद्धस्य पात्रेभ्यो विधिवत्ततः । विसर्गोऽर्थस्य धर्म्मार्थं कामहेतुकमुच्यते । चतुर्थं व्यसनाघाते तथैवात्रानुवर्णितम् । क्रोधजानि तथोग्राणि कामजानि तथैव च । दशोक्तानि कुरुश्रेष्ठ ! व्यसनान्यत्र चैव ह । मृगयाक्षास्तथा पानं स्त्रियश्च भरतर्षभ ! । कामजान्याहुराचार्य्याः प्रोक्तानीह स्वयम्भुवा । वाक्पारुष्यं तथोग्रत्वं दण्डपारुष्यमेव च । निग्रहोऽथात्मनस्त्यागमर्थदूषणमेव च । यन्त्राणि विविधान्येव क्रियास्तेषाञ्च वर्णिताः । अवमर्द्दः प्रतीघातः केतनानाञ्च भञ्जनम् । चैत्यद्रुमावमर्दश्च रोधः कर्म्मानुशासनम् अपस्करोऽथ गमनं तथोपायाश्च वर्णिताः । पणवानकशङ्खानां भेरीणाञ्च युधिष्ठिर ! । उपार्जनञ्च द्रव्याणां परिमर्दश्च तानि षट् । लब्धस्य च प्रशमनं सताञ्चैवाभिपूजनम् । विद्वद्भिरेकीभावश्च दानहोमविधिज्ञता । मङ्गलालम्भनञ्चैव शरीरस्य प्रतिक्रिया । आहारयोजनञ्चैव नित्यमास्तिक्यमेव च । एकेन च यथोत्थेयं सत्यत्वं मधुरं गिरः । उत्सवानां समाजानां क्रियाकेतनजास्तथा । प्रत्यक्षाश्च परोक्षाश्च सर्वाधिकरणेष्वथ । वृत्ते भरतशार्दूल ! नित्यञ्चैवान्ववेक्षणम् । अदण्ड्यत्वञ्च विप्राणां युक्त्या दण्डनिपातनम् । अनुजीविस्वजातिभ्यो गुणेभ्यश्च समुद्भवः । रक्षणञ्चैव पौराणां राष्ट्रस्य च विवर्द्धनम् । मण्डलस्था च या चिन्ता राजन् ! द्वायशराजिका । द्वासप्ततिविधा चैव शरीरस्य प्रतिक्रिया । देशजातिकुलानाञ्च धर्म्माः समनुवर्णिताः । धर्मश्चाथश्च कामश्च मोक्षश्चात्रानुवर्णितः । उपायश्चार्थलिप्सा च विविधा भूरिदक्षिणा । मूलकर्मक्रिया चात्र मायायोगश्च वर्णितः । दूषणं स्रोतसाञ्चैव वर्णितं च स्थिराम्भसाम् । यैर्यैरुपायैर्लोकस्तु न चलेदार्य्यवर्त्मनः । तत्सर्वं राजशार्दूल ! नीतिशास्त्रेऽभिवर्णितम् । एतत् कृत्वा शुभं शास्त्रं ततः स भगवान् प्रभुः । देवानुवाच संहृष्टः सर्वाञ्छक्रपुरोगमान् । उपकाराय लोकस्य त्रिवर्गस्थापनाय च । नवनीतं सरस्वत्या बुद्धिरेषा प्रभाविता । दण्डेन सहिता ह्येषा लोकरक्षणकारिका । निग्रहानुग्रहरता लोकाननुचरिष्यति । दण्डेन नीयते चेदं दण्डं नयति वा पुनः । दण्डनीतिरिति ख्याता त्रींल्लोकानतिवर्त्तते । षाड्गुण्यगुणसारैषा स्थास्यत्यग्रे महात्मसु । धर्म्मार्थकाममोक्षाश्च सकला ह्यत्र शब्दिताः । ततस्तां भगवान्नीतिं पूर्वं जग्राह शङ्करः । बहुरूपो विशालाक्षः शिवः स्थाणुरुमापतिः । प्रजानामायुषो ह्रासं विज्ञाय भगवान् शिवः । सञ्चिक्षेप ततः शास्त्रं महार्थं ब्रह्मणा कृतम् । विशालाक्षमिति प्रोक्तं तदिदं प्रत्यपद्यत । दशाध्यायसहस्राणि सुब्रह्मण्यो महातपाः । भगवानपि तच्छास्त्रं सञ्चिक्षेप पुरन्दरः । सहस्रैः पञ्चभिस्तात ! यदुक्तं बाहुदन्तकम् । अध्यायानां सहस्रैस्तु त्रिभिरेव बृहस्पतिः । सञ्चिक्षेपेश्वरो बुद्ध्या वार्हस्पत्यं यदुच्यते । अध्यायानां सहस्रेण काव्यः संक्षेपमब्रवीत् । तच्छास्त्रममृतप्रज्ञो योगाचार्य्यो महायशाः । एवं लोकानुरोधेन शास्त्रमेतन्महर्षिभिः । संक्षिप्तमायुर्विज्ञाय मर्त्यानां ह्रासमेव च ।"

२दुर्गायाम् "नयानयगता लोके विकल्पनिलयामला । दण्डनाद्नयनाद्वापि दण्डनीतिरिति स्मृता" देवीपु० ४५ अ० भावे क्तिन् । ३दण्डप्रणयने स्त्री ।

दण्डनेतृ न० दण्डं नयति अपराधिनम् नी—तृच् ६त० । दण्डप्रणायके नृपे । "सैन्यापत्यञ्च राज्यञ्च दण्डनेतृत्वमेव च" मनुः ।